Maa- ja metsätalousvaliokunta Helsinki, 28.9.2026

Viite: Lausuntopyyntö 21.9.2026

Asia: HE 84/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vesilain muuttamisesta

Kalatalouden Keskusliitto on tutustunut hallituksen lakiesitykseen. Esityksen mukaan nollavelvoitelupien mukaisille, pääosin pienille, valtakunnan sähkönjakelun ja säätövoiman kannalta vähämerkityksisille voimaloille ei voitaisi jatkossakaan määrätä kalatalousvelvoitteena kalojen vaellusyhteyden palauttamista, jos tästä aiheutuvat kustannukset arvioidaan kohtuuttomiksi pelkästään toiminnanharjoittajan näkökulmasta. Arvioimme tämän lakimuotoilun johtavan käytännössä vaelluskalojen kannalta tilanteen säilymiseen nykyisellään, mikä olisi vastoin EU:n vesipuitedirektiivin velvoitteita.

Edellisen johdosta lakiesitys ja sen perustelut eivät mielestämme toteuta lakihankkeelle alun perin asetettuja tavoitteita ja esitämme esityksen hylkäämistä tai muuttamista.

Perustelemme esitystämme seuraavasti

1. Tarkastelu on liian yksipuolinen
Lausunnon mukaan valmistelussa on korostettu vesitalousluvan haltijan oikeuksia ja omaisuudensuojaa. Sen sijaan vesialueiden omistajien, kalastusoikeuden haltijoiden ja muiden haittaa kärsivien osapuolten, kuten kalastuksesta riippuvien elinkeinojen harjoittajien oikeuksia ei ole arvioitu riittävästi. Perustuslain omaisuudensuoja koskee myös vesialueiden omistajien kalastusoikeuksia. Siksi vaikutuksia ei pitäisi tarkastella vain vesivoimatoiminnan harjoittajien näkökulmasta.

2. Vesialueen omistajat ovat kärsineet haitat ilman täyttä hyvitystä
Monilla alueilla kalakannat ovat heikentyneet vesivoimarakentamisen seurauksena. Tämän vuoksi vesialueiden omistajat ovat menettäneet kalastukseen liittyvää taloudellista arvoa. Samalla heille on kuitenkin jäänyt vastuu esimerkiksi kalastuksen järjestämisestä ja vesialueen hoidosta. Seurauksena on tilanne, jossa hyödyt ovat menneet yhdelle taholle ja haitat toiselle. Ympäristövastuun pitäisi jakautua tasaisemmin kalastusoikeuden haltijoiden ja vesivoimatoimijoiden kesken.

3. Vanhat luvat perustuvat puutteelliseen tietoon
Monet nykyiset vesivoimalupiin liittyvät päätökset on myönnetty vuosikymmeniä sitten. Tuolloin ympäristövaikutuksia tunnettiin nykyistä huonommin, kalakantojen merkitystä arvioitiin eri tavalla ja perusoikeusjärjestelmä oli nykyistä suppeampi. Siksi vanhojen lupien ehdot eivät aina vastaa nykyistä tietoa ympäristöstä, kalakannoista tai yhteiskunnan tavoitteista. Pysyvyyssuojalla ei pitäisi voida estää muutoksia ikuisesti.

4. Kalakantojen luonnollinen elpyminen on tärkeämpää kuin istutukset
Katsomme, että kalakantojen säilyminen pitkällä aikavälillä perustuu ennen kaikkea luonnolliseen lisääntymiseen, mikä on myös nykyisen kalastuslain peruslähtökohta. Aiemmin haittoja on pyritty korvaamaan kalaistutuksilla, mutta niiden ei katsota pystyneen korvaamaan luonnonvaraisten kalakantojen menetystä. Olemassa oleva tutkimusnäyttö yhdessä vahvaan käytännön kokemukseen kanssa osittaa, ettei luonnontuottoa pystytä korvaamaan kestävästi, etenkään tilanteessa, jossa ympäristö muuttuu etenkin vaelluskaloille entistä heikoimmin soveltuvaksi. Siksi vaellusesteiden poistaminen ja jokien luonnollisen toiminnan palauttaminen ovat entistä tärkeämpiä.

5. Myös huoltovarmuus edellyttää vahvoja kalakantoja
Huoltovarmuutta ei pidä tarkastella pelkästään sähköntuotannon näkökulmasta. Kalastus ja kotimaiset kalavarat ovat myös osa huoltovarmuutta. Siksi kestävät ja elinvoimaiset kalakannat ovat yhteiskunnan kannalta yhtä tärkeä tavoite kuin vesivoiman tuotanto.

Vesa Karttunen
toiminnanjohtaja